

»Jag» godkänt i journaltext?

klinka har jag faktiskt skrivit här flera gånger och tycker att det är mer praktiskt än gluté. Jag kommer inte ihåg om det alltid är samma doktor som säger det eller om det nyttjas av flera.»

Man vågar chansa på att den doktor som skriver klinka inte är stockholmare. En omfattande muntlig förfrågan bland mina kolleger på Språknämnden och i skolan och bland en mängd elever, både vuxna och ungdomar, visar att ordet klinka i stort sett är okänt för alla uppvuxna i Stockholm med omnejd, man vågar nog säga Mellansverige.

Denna tes får visst stöd av Anna Gibson i Haninge: »Min farfar, som dog 1958 efter ett helt liv i Nyköpingstrakten, använde ordet klinka. Jag minns också min fundering om han av pur blygsel inte vågade säga ordet skinka. Ingen annan människa sa ju klinka!»

Palle Jacobsen i Karlskoga berättar följande: »Under min utbildning lärde jag att bakdelen som sådan heter nates (pluralis) och natis (singularis). Nu finns ju även orden clunes/clunis, som ju faktiskt påminner litet om ordet klinka.»

Den första upplysningen var intressant. Likheten mellan clunis och klinka är slumpartad, orden är inte släkt.

Gott om alternativ

Summa summarum: det finns gott om ersättare till gluté, att bruka både i rent latinsk och i svensk kontext. Att ren svenska kan vara praktisk, det visar en av mina egna sjukjournaler. (Det är första och sista gången jag tar upp en sådan, läsarna av »Medicinens språk» förväntar sig nog intressantare ämnen.)

För två år sedan fick jag i vänster klinka en bula, som till slut diagnostiserades som en bursit, troligen orsakad av nötning mot en feldesignad cykelsadel. Några tappningar plus en kortisoninjektion fick bukt med den. Både behandling och bemötande på sjukhuset var i toppklass, ändå sekretessbeläggs här alla namn. Vid första besöket skrev läkaren en remiss till röntgenavdelningen. Där stod »röntgen av vä. glutealregion».

Nedkommen till röntgen möttes jag av sjuksköterskans instruktion att lägga huvudet under apparaten, eftersom hon ju skulle röntga vänstra sidan av halsen. Därpå följde ett förtäat ögonblick då mina kunskaper i medicinsk terminologi var till praktisk, om än inte liv-

räddande, nytta. Hur gluteal kunnat lyftas upp till dessa äldre regioner undrar jag ännu över, kanske har engelskans »glutton» eller franskans »glouton» spökat. Båda betyder »storätare» och som adjektiv »glupsk». Och det latinska verbet »glutire» betyder svälja, sluka.

Från baktankar till runda ord

Ovan nämnde Sven-Ove Dahlsson slutar sitt brev: »Efter 25 år i Skåne reagerar jag fortfarande på det skånska ordet ballen (med akut accent som i skallen, nallen), pluralis ballar, här allmänt brukat för skinkan. För mig är ballen benämning på kroppsdelen mitt emot de båda skinkorna. Det var nog främst bland tonårspojkar som ordet användes.»

Tack för tillägget, dvs ännu en vanlig benämning på skinkan, dock tydligen begränsad till Sydsverige, kanske bara Skåne. I danskan är balde vanligt med denna innebörd.

Som infödd stockholmare känner jag direkt igen Dahlssons »motsatta» betydelse, där balle väl får klassas som ett sk runt ord, huvudsakligen brukat i mer maskulina miljöer. Gibson [5] översätter till penis. Svenska Akademiens ordbok [6] förklarar att balle är släkt med boll och att det används i »lägre talspråk» om testikel och om »arsklinka».

Enligt Hellquist [7] går både ball och boll tillbaks på den indoeuropeiska roten *bhel*, med betydelsen svälla. Samma rot finns i det grekiska *phallos*.

För åtskilliga ord gäller det att »tänka om» när man passerar den skånska gränsen. Folklig terminologi kan vara väl så knepig som latinsk-grekisk.

Hans Nyman
fil lic, språkrådgivare,
Svenska Läkaresällskapet,
Stockholm

Litteratur

1. Nationalencyklopedin. Band 7. Höganäs: Bra Böcker, 1992: 529.
2. Bra Böckers Stora Läklexikon. Band 4. Höganäs: Bra Böcker, 1993:88.
3. Lindsög BI, Zetterberg BL, red. Medicinsk terminologi lexikon, Stockholm: Nordiska Bokhandeln, 1981.
4. Dorland's Illustrated medical dictionary. Philadelphia: W B Saunders, 1985.

5. Gibson H. Svensk slangordbok. Andra upplagan. Uppsala: Almqvist & Wiksell, 1988.
6. Ordbok öfver Svenska Språket utgifven av Svenska Akademien. Andra bandet. Lund: Gleerups, 1899.
7. Hellquist E. Svensk etymologisk ordbok. Tredje upplagan. Lund: Gleerups, 1948.

Översätt »imaging» med avbildning

I Läkartidningen 34/95 frågar Torgny Greitz vad »imaging» skall heta på svenska och berättar att Erik Lindgren försökt lansera nykonstruktionen »bildering».

God vetenskaplig text utmärks av klarhet och skärpa. Detta uppnås med en enkel och klar prosa. Onödiga och konstiga ord skall undvikas. Boken »Vårdprocessen» har t ex med rätta kritiserats såsom varande obegriplig [1]. Man kan ibland förnimma en tendens att skriva krångligt för att verka finare; matlagets huvudman bedriver saneringsåtgärder inom sektorn för näringsberedningen (= far diskar i köket).

Lindgrens konstruktion »bildering» är väl i och för sig rätt, bildad men onödig. Vi har redan orden »avbild», »avbildning» och »avbild» [2, 3]. Språket är levande, men utvecklingen skall ske spontant. Om det finns behov av att komplettera avbildning med »imaging» så blir det bara så. Att skjuta in en konstgjord nykonstruktion i avsikt att stävja den spontana utvecklingen går emot hela den process som lett fram till vår nuvarande svenska.

Låt utvecklingen ha sin gång. Översätt »imaging» med »avbildning», men streta inte emot om någon säger »imaging».

Olof Lindfors
docent i kirurgi,
Grankulla, Finland

Litteratur

1. I dimma dolt... Vårdvetenskapens språk kritiserar. Läkartidningen 1991; 88: 524.
2. I Mosebok 1: 27.
3. Svenska Akademiens ordlista. Stockholm: Norstedts, 1986.

Många läkare skyr ordet jag i journaltext. Det blir i stället sådant som »Dottern har krävt att få tala med undertecknad. Undertecknad har på grund av tidsbrist inte hunnit ringa tillbaka». Varför inte skriva att dottern ville tala med mig, men jag hann inte? Undertecknad låter krystat och dessutom finns det ingen undertecknad, skribentens namn står ju överst i vänstermarginalen och inte under texten.

Kan vi skriva ordet jag? Det vore intressant att veta vad kolleger tycker, t ex Lars Erik Böttiger som verkar för modernt språk i journalen.

Gunnar Bergquist
leg läkare, Huddinge

Kommentar: Självklart!

För mig är det självklart att skriva »jag» och »mig» i en journaltext. Det helt onödiga, jag tycker direkt felaktiga, »undertecknad» kan härstamma från en falsk blygsamhet, undertryckande av »jaget» men har ingenting med modernt språkbruk att göra. Dessutom är det nästan regel att de som börjar med »undertecknad» inte tänker på att de då skriver i tredje person och felaktigt fortsätter med »jag» eller »mig», när det skall vara »han/hon» eller »honon/henne».

Det finns heller ingenting som hindrar att man skriver »jag, vi» i en medicinsk uppsats i stället för de längre och uppstyltade orden »författaren, -na». Jag vill direkt rekommendera att man använder de korta personliga pronomenen.

Det finns – både på svenska och engelska – så många egendomliga fördomar om vad som skall vara »vetenskapligt». Jag såg härom dagen en notis i Lancet (1995; 346: 1568) om att en engelsk författare hade fått ordet »birds» ändrat till »avians» med motiveringen att det skulle vara mer vetenskapligt. Många har för sig att de måste skriva »canine» i stället för »dog». Det är nonsens.

Vanlig rak och enkel svenska är det bästa vetenskapliga språket, både i journaler och uppsatser.

Lars Erik Böttiger
professor, Saltsjö-Boo